

KULTÚRA, ŠKOLSTVO, VEDA A UMENIE V DOBE RENESANCIE A BAROKA V 16.-17.storočí

NOVÉ MYŠLIENKY- NOVÉ OBZORY

Renesancia a humanizmus zasiahli územie Slovenska už v období pred moháčskou bitkou (v. r.), plne sa však rozvinuli až v nasledujúcom období. Humanizmus kládol dôraz na rozvoj, na poznanie a, odmietal scholastiku a stredoveký spôsob myslenia. Vyznačoval sa kriticizmom a individualizmom, zaujímal sa o a vedy, ale aj o skúmanie spoločenských vzťahov, až napokon viedol ku

Západoeurópsky a stredoeurópsky humanizmus mal väčšmi učenecký, ako umelecký charakter a na rozdiel od Talianska

Samozrejme, aj katolícki vzdelanci a teológovia sa hlásili k humanistickým myšlienkam(napr. v Uhorsku ostrihomský arcibiskup,, a iný).

ROZVOJ KNÍHTLAČE A ŠKOLSTVA- ZÁKLAD VZDELANOSTI

Reprezentanti oboch protichodných náboženských smerov- i- si uvedomoval význam vzdelania v zápase o duše obyvateľstva, čo sa priaznivo odzrkadlilo v celkovom raste vzdelanosti všetkých vrstiev spoločnosti. **S týmto javom sa stretávame už v storočí a je výnimočný aj z celoeurópskeho hľadiska.** Prispelo k tomu aj rozšírenie kníhtlače.

Z druhej polovice 16.storočia máme doloženú existenciu 132 škôl na území Slovenska. V mestách bolo 16 a na vidieku 8 škôl, ktoré mali charakter gymnázia. Až v prvých desaťročiach 17.stor. zakladali v mestách stredné školy- Zo začiatku 17.sotr máme doklady aj o školách, ktoré spravovali klarisky a uršulínky (Bratislava, Trnava, Košice).

Pre Slovensko sa stal úspešný rok ,keď ostrihomský arcibiskup Peter Pázmaň založil **katolícku univerzitu v Trnave**. Evanjelické kolégium ako školu vyššieho typu založili roku 1667 v

Malo 10 tried, v najvyšších triedach sa prednášala teológia, filozofia a orientálne jazyky. Pôsobili tu viacerí významní učitelia, napr. filozof atomista Izák Caban, ktorý vo svojej dizertácii (1667) dokázal existenciu atómov, ďalší filozof Ján Bayer bol stúpencom myšlienok Francisa Bacona.

Ďalšími strediskami kultúry, i keď ojedinelými, boli dvory bohatých feudálov. Boli podporovateľmi - **umenia a** . Takýmto kultúrnym strediskom v druhej polovici 16. a začiatkom 17.storočia bol bytčiansky dvor Juraja Turzu (1567-1616).

V priebehu 17.stor. **vzniká moderná veda** založená na experimente, pozorovaní prírodných javov. Veľký rozvoj zaznamenali exaktné a prírodné vedy, najmä matematika. Zriaďovali sa botanické záhrady, ktoré slúžili najmä lekárom a lekárnikom. Niektorí z nich už používali svojpomocne zostrojené a

V priebehu 17. a 18. storočia sa začínajú v baníctve uplatňovať technické vynálezy a nové pracovné postupy.

LITERATÚRA RENESANCIE A BAROKA

V literatúre sa humanizmus prejavil ako obnova antických ideálov, napodobňovanie literárnych foriem, zbieranie starých rukopisov. Pred belohorskou porážkou (.....) pôsobili na Karlovej univerzite v Prahe viacerí evanjelici- Slováci (Peter Fradelius, Vavrinec Benedikt z Nedožier; v Čechách pôsobili aj básnik Ján Silván a Martin Rakovský, dramatici Juraj Tesák Mošovský a Pavol Kyrmezer).

Od 16. storočia sa v literatúre objavuje nový žáner-historické spevy, opisujúce hrdinský boj proti i povstania v 17.stor. Vzniká ľudová lyrika. Literárna tvorba 17. stor. však bola väčšmi ovplyvnená tematikou, zaoberala sa záhrobím, mystikou a meditáciami nad márnosťou pozemského života.

DIVADLO, HUDBA, ARCHITEKTÚRA, VÝTVARNÉ UMENIE

V 17. stor. nadobudlo veľký význam divadlo. Vznikali prevažne latinské školské hry, ktoré čerpali námety z Biblie a z histórie (najmä z antickej). Často boli iba deklamáciami textu a slúžili ako rečnícke cvičenia pre žiakov. Autorom takýchto hier bol takmer každý protestantský pedagóg. Jezuitské školské hry boli oveľa výpravnejšie, efektívnejšie, na city divákov pôsobili vyspelou javiskovou technikou, nákladnými kostýmami, typickými pre barok. V tomto období jezuiti predviedli na Slovensku niekoľko tisíc školských hier. Stálu divadelnú sálu pre nich roku v Trnave postavil palatín Pavol Esterházi, pričom dekorácie a kostýmy dal dovieť až z

V architektúre sa renesancia začala uplatňovať pri stavbe meštianskych domov, šľachtických kaštieľov a kúrií od prvej tertiny 16.stor.. Na východnom Slovensku (napr. Kežmarku, Poprade) postavili zvonice. V Levoči bola prestavaná radnica. Niektoré staršie gotické domy prestavbou nadobudli nové priečelia s typickými atikami. Upravovali sa aj interiéry s pomalovanými drevenými stropmi. Turzovci si dali v Bytči vystaviť nový renesančný zámok na troskách staršieho stredovekého opevnenia. Talianski stavitelia budovali nové protiturecké pevnosti (Nové zámky, Komárno, Leopoldov), po tureckých vojnách ich opravovali a rozširovali.

Kým v 16.stor sa spevňovali hradby, najmä stredoslovenských bankských miest ohrozených priamou tureckou expanziou, v 17.stor. vznikali v mestách honosné barokové stavby, stoličné domy, v Bratislave šľachtické paláce, čo sa naplno rozvinulo v nasledujúcom 18.storočí. V rokoch-..... Pálfiovci zvýšili Bratislavský hrad o jedno poschodie a nadstavili nárožné veže.

Renesančné maliarstvo prechádza v 16.storočí do, ktorý vyústil do baroka. **Barokový sloh** vznikol v druhej polovici 16.storočia v Taliansku, pričom nadviazal na renesanciu. Podobne ako predchádzajúce umelecké slohy (románsky a gotický) prenikol na naše územie neskôr, v druhej tretine 17.storočia. V barokovom slohu sa stavali najmä nové kostoly. Vyznačovali sa jednodňovou dispozíciou

s kaplnkami pozdĺž bočných stien. Mali členité fasády a bohatú vnútornú výzdobu využívajúcu hru svetiel, nástenné a stropné maľby, ako aj bohatú sochársku výzdobu. Na stropoch sa používala maľba, ktorá vyvolávala ilúziu nekonečného priestoru (trinitársky kostol v